

Asia: VN/13261/2020

Lausuntopyyntö Suomen kansallisen biotalousstrategian päivityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Biotalousstrategian päivityksen tavoitteena on laatia vuoteen 2035 ulottuva biotalousstrategia, jonka kärkenä on tuottaa systemaattinen, kattava ja kokonaisvaltainen biotalouden arvonn lisää kehittävä toimenpideohjelma. Luonnonvarakeskus (Luke) kannattaa kokonaiskestävyyteen pohjautuvaa ja korkeampaa arvonn lisää tavoittelevan Suomen biotalousstrategian strategisia painopisteitä. Strategiassa linjatut toimenpiteet tukevat pääsääntöisesti erittäin hyvin strategisten painopisteiden toteuttamista.

Lausunnonaan Luke tuo korostetusti esiin, että biotalouden tai vielä systemaattisemmin, biokiertoalouden edistäminen edellyttää kokonaiskestävyyden huomioimista, pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta. Nämä luovat edellytykset tulevaisuuden investoinneille, innovaatioiden syntymiselle ja tarvittaville järjestelmätason muutoksille. Biotalous ja sen perusfundamenttina olevat maa-, metsä- ja kalatalous ovat ja tulevat olemaan jatkossakin Suomen talouden kivijalkoja, mutta niiden uudistuminen on välttämätöntä ilmaston, monimuotoisuuden, taloudellisen kannattavuuden ja hyvinvoinnin takaamiseksi myös tuleville sukupolville. Biotalouden ja biokiertoalouden kehittäminen ja niiden toiminta tulee, strategian linjauksien mukaisesti, perustua tutkittuun tietoon ja ymmärrykseen raaka-aineista ja biologisista prosesseista: on eri täysin eri asia suunnitella bioraaka-ainelähtöistä kiertoaloutta kuin mineraalipohjaista kiertoaloutta.

Tähän liittyen Luke ehdottaa, että Luken, VTT:n, SYKEN, GTK:n ja Aalto-yliopiston kiertoalouden innovaatioekosysteemiä/mejä kannattaa määrätietoisesti kehittää ja vahvistaa, jotta sitä voidaan jatkossakin hyödyntää kansallisesti tärkeässä tutkimus-yritys yhteistyössä uutta lisäarvoa tuottavien pää- ja sivuvirtojen TKI-toimien edistämisessä. Biotalousstrategia nostaakin tähän liittyen esiin mm. isot tutkimushankkeet, mainiten Akatemian lippulaivahankkeen FinnCERES (ehkä myös UNITE olisi

hyvä mainita). Isoja tutkimushankekokonaisuuksia ja -ohjelmia tarvitaan myös tulevaisuudessa, sillä ne antavat erinomaisia edellytyksiä organisaatioiden väliselle monitieteiselle yhteistyölle. Olisi ehkä syytä myös pohtia strategista kansainvälistä T&K yhteistyötä ja sen laajentamista vastaavanlaisessa tilanteessa olevien maiden (esim. Ruotsi) kanssa.

Biotalousstrategia tunnistaa liittymäpinnat lukuisiin kansallisiin ja kansainvälisiin strategioihin, ohjelmiin ja rahoitusinstrumentteihin. Jatkossa, ja uusia strategioita valmisteltaessa on syytä tarkastella ja varmistaa strategioiden välinen koherenssi ja synergiat. Suomessa tämä koskee erityisesti metsästrategiaa, kiertotalousstrategiaa ja maataloutta ja maaseutua sivuavia strategioita, jotka turvaavat alkutuotannon kautta biotalouden resurssien tuotannon. Metsien raaka-ainevaranto sekä maa- ja kalatalouden tuotantomahdollisuudet mahdollistavat paitsi kotimaiseen tuotantoon perustuvan kulutuksen kasvattamisen, mutta myös korkean arvonlisän tuotteiden kasvavan viennin. Jos tavoitteena on fossiilisten raaka-aineiden käytöstä luopuminen, on mahdollistettava tehokas, kokonaiskestävä uusiutuvien raaka-aineiden käyttö pää- ja sivuvirtoja hyödyntäen.

Resurssitehokkuuden nostaminen on arvonlisän kasvattamisen ohella keskeinen osa bio(kierto)taloutta. Esimerkiksi yhden prosentin energiatehokkuuden nosto sekä puunhankinnassa että energiantuotannon hyötysuhteessa nostaa nettoenergiansaantia noin yhdellä terawattitunnilla, sillä puuhun perustuva energiantuotanto on yli 100 TWh/a. Siksi neitseellisten raaka-aineiden käytön tehokkuuteen ja kierrätettävyyteen on panostettava. Jalostavan teollisuuden uusiutumista on tuettava, koska uuden teknologian talteenotto nostaa nettosaantoa puunjalostusteollisuudessa jopa kymmeniä prosentteja verrattuna vanhaan teknologiaan.

Luke myös arvioi, että kansallista osaamispääoman hyödyntämistä innovatiivisen ja lisäarvoa tuottavan biotalouden edistämiseksi voitaisiin edelleen tehostaa. Edellytyksiä yritysten, koulutusta antavien toimijoiden sekä luonnonvara-alan T&K-toimijoiden yhteistyölle (esimerkiksi yhteisrahoitteisten hankkeiden kautta) tulisi parantaa niin kansallisella kuin alueellisella tasolla. Tämä mahdollistaisi hedelmällisen yhteistyön yli sektorirajojen – tässä työssä tahtotilan tulisi tukea ensisijaisesti uudistumista. Luonnonvarakeskuksen osalta esimerkiksi biologisiin prosesseihin liittyvää korkeaa ja monipuolista asiantuntemusta, laajojen aikasarjojen, aineistojen ja tilastotiedon hyödyntämistä voitaisiin entisestään kasvattaa kun biotalousstrategian toimenpiteiden toteutus alkaa ja kun niiden vaikutuksia arvioidaan (Lukessa on mm. monipuolista asiantuntemusta biotalouden palveluihin (Luonnontuoteala, s. 44) liittyen, pyydetään lisäämään toimijoiden joukkoon).

Strategian ja toimenpiteiden seuranta

Vaikuttavuuden seuranta tulee olla oleellinen osa biotalousstrategian toteutusta. Luonnonvarakeskus on julkaissut Tilastokeskuksen tekemät laskelmat biotalouden tuotoksesta, arvonlisäyksestä, työllisten määrästä, viennistä ja investoinneista toimialoittain. Suomi on biotalouden tilastoinnin edelläkävijä Euroopassa.

Suomen biotalouslaskelman mittareiden tiedot perustuvat kansantalouden tilinpitoon. Kansantalouden tilipidosta tiedot haetaan toimialoittain biotalouslaskelmaan. Osa biotalouden määrittelyn mukaisista toimialoista kuuluu kokonaan biotalouteen. Biotalousosuuden määrittäminen toimialoilta, jotka eivät ole täysin biotaloutta on haastavaa. Osuuden määrittämisessä on hyödynnetty kansantalouden tilinpidon lisäksi muita virallisia tilastolähteitä. Virallisten tilastolähteiden puuttuessa on jouduttu käyttämään asiantuntija-arvioita biotalousosuuden määrittämisessä. Tämän vuoksi biotalouslaskelma ei täytä virallisille tilastoille asetettavia laatuksiteereitä.

Biotalouslaskelman kehittäminen mahdollistaisi biotalousstrategiassa asetettujen tavoitteiden uskottavamman seurannan. Tämä edellyttää taloudellisia resursseja tutkimukseen, jotta biotalousosuuksia voidaan tarkentaa sekä seurata uusien biotalouden muotojen kehittymistä. Myös biotalouteen kuuluvien toimialojen määrittäminen vaatii syvällistä asiantuntija-arvioita. Tämä mahdollistaisi myös Suomelle toimimisen edelleen biotaloustilastoinnin kärkimaana.

Biotalousstrategian tavoite on lisätä korkean arvonlisän tuotteiden tuotantoa. Toimiala- tai tuotekohtaisesti tarkempien tilastotietojen julkaiseminen voi osoittautua haastavaksi tilastolain mukaisen salassapitovelvollisuuden vuoksi, eikä näin ollen strategian tavoitteiden seuranta ole mahdollista tilastojen avulla. Myös korkeamman arvonlisän tuotteiden viennin tilastoinnissa on haasteita.. EU:n jäsenmaiden välisessä kaupassa tiedonantovelvollisuuden arvokynnys vapauttaa pienet yritykset vastaamisesta. Lisäksi yritys voi tietosuojaesitystä pyytää tiettyjen viemiensä tuotteiden tietojen salaamista.

Luonnonvarakeskus ja Tilastokeskus tekevät yhteistyötä biotalouslaskelmien toteuttamisessa. Tästä syystä valmistelimme osin tätä lausuntoa yhdessä Tilastokeskuksen kanssa.

Tilastokeskus keskittyy lausunnossaan luonnoksen strategian ja toimenpiteiden seurantaan koskevaan lukuun 4.2. Tilastokeskus ei ole ollut mukana strategian päivityksen laadinnassa eikä sitä ole konsultoitu aiemmin.

Tilastokeskus pitää tärkeänä, että myös seurantaan liittyvien tehtävien rahoitus varmistetaan osana strategian toimeenpanoa. On otettava huomioon, että kyseessä olevien seurantatietojen tuottamiseen ei ole käytettävissä erillistä kehysrahoitusta.

Biotalousmittareiden tarkentaminen ja joidenkin toimialojen biotalous -osuuksien määrittäminen edellyttää uutta tutkimustyötä ja biotalouden uusien muotojen kehittymisen aktiivista seuranta.

Muutosehdotuksemme tekstiin (sisältää Luken ja Tilastokeskuksen ehdotukset):

- 1) Sivun 10 kappale biotalouden arvonlisän arvo on väärin

2) lausetta (s. 48) "Yhtenä strategisena toimenpiteenä LUKE ja Tilastokeskus tarkentavat nyt käytettäviä mittareita ja mukana olevia toimialoja sektorikohtaisesti." tarkennettaisiin muotoon: "Yhtenä strategisena toimenpiteenä LUKE ja Tilastokeskus tarkentavat olemassa olevia toimiala- ja sektorikohtaisia mittareita."

3) Lausetta (s 48) "Seurannan piirissä olevia sektoreiden ja esittämistavan tarkentuessa lähtöluvut saattavat muuttua." tarkennettaisiin muotoon: "Seurannan piirissä olevien toimialojen ja sektoreiden ja esittämistavan tarkentuminen voi joiltakin osin muuttaa aikaisemmin esitettyjä lukuja biotalouden arvonlisäyksestä, investoinneista, tavaraviennistä ja työllisyydestä."

4) Lausetta (s 49) "Strategian vaikutuksia on arvioitu skenaariotyössä ja kansantalouselaskelmissa." tarkennettaisiin muotoon: "Strategian vaikutuksia on arvioitu skenaariotyössä ja Suomen kansantaloutta koskevissa tarkasteluissa."

Lausunnon laatijat: Johanna Kohl, Mikko Kurttila, Anna-Kaisa Jaakkola, Tiina Sauvula-Seppälä, Esa Katajamäki / Luonnonvarakeskus

Laurila Ilkka
Luonnonvarakeskus